

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

2793

Vragen van het lid **Jasper van Dijk** (SP) aan de Ministers van Buitenlandse Zaken en voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *mogelijk gebruik van Nederlands defensiematerieel door Egyptische speciale eenheden tegen Palestijnse burgers* (ingezonden 30 maart 2022).

Antwoord van Minister **Hoekstra** (Buitenlandse Zaken) en van Minister Schreinemacher (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) (ontvangen 19 mei 2022).

Vraag 1 en 2

Wanneer verwacht u antwoord «via eigen kanalen» over het bericht dat Palestijnse vissers uit de Gazastrook in september 2022, als ook in maart 2021 zijn beschoten en dat daarbij enkelen onder hen zijn gearresteerd, maar twee anderen door de beschieting zijn gedood door Egyptische veiligheidstroepen?¹ Op welke kanalen doelt u daarbij precies? Zijn het de Egyptische of ook de Israëliëse autoriteiten?

Is het tevens juist dat Egyptische veiligheidstroepen sinds 2015 zeker achttien keer Palestijnse vissers hebben beschoten, dan wel opgepakt? Zo ja, kunt u een gedetailleerd overzicht geven? Zo nee, hoe zijn dan de feiten?²

Antwoord 1 en 2

De in het Volkskrant-artikel van 25 maart jl. beschreven incidenten en getuigenissen zijn zorgwekkend. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken is deze gebeurtenissen via verschillende (diplomatieke) kanalen, waaronder het *Palestinian Center for Human Rights*, nagegaan. Hieruit kan geen onafhankelijk geverifieerd overzicht worden opgemaakt. Voor zover bekend is er geen verband tussen de militaire goederen waarvoor Nederland een exportvergunning heeft verleend en deze incidenten.

¹ Volkskrant, 25 maart 2022. Raakt Nederland betrokken bij mensenrechten-schendingen in Egypte? Zie <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/raakt-nederland-betrokken-bij-mensenrechten-schendingen-in-egypte~b57024c0/>. «Over de Palestijnse vissers zegt het ministerie dat die informatie «via eigen kanalen zal worden nagelopen.»»

² Volkskrant, 25 maart 2022. «Het type fregat dat de Nederlandse regering van nieuwe technische snufjes wil voorzien, wordt door het Egyptische leger ingezet om diezelfde eenheden te ondersteunen.» Uit de reconstructie blijkt bovendien dat de toenmalige verantwoordelijke ministers, Sigrid Kaag en Stef Blok, hier weet van hadden maar die informatie niet met de Tweede Kamer hebben gedeeld.

In het kader van toekomstige vergunningaanvragen voor de uitvoer van militaire goederen naar Egypte zal dergelijke informatie worden meegenomen in de afweging, wanneer de beoogde transactie daar aanleiding toe geeft.

Vraag 3

Hebt u kennisgenomen van het rapport van mensenrechtenorganisatie Human Rights Watch uit 2019 waarin sprake is van oorlogsmisdaden in Noord-Sinaï en – mogelijk – misdaden tegen de menselijkheid, en ook van het cruciale detail in het rapport dat bij de gevechten niet alleen voetsoldaten worden ingezet, maar ook «marineschepen»?³

Antwoord 3

Wij hebben kennisgenomen van het rapport van mensenrechtenorganisatie *Human Rights Watch* uit 2019. In dit rapport wordt aangegeven dat, na het afzetten van president Morsi in 2013, de regering diverse onderdelen van de strijdkrachten in staat van paraatheid heeft gebracht, waaronder marineschepen. Daarnaast wordt in het rapport beschreven dat de troepeninzet in de Sinaï sinds maart 2018 is toegenomen en dat de marine aan de kust van Noord-Sinaï zou zijn gemobiliseerd. Het rapport van *Human Rights Watch* gaat niet verder in op het optreden of de specifieke inzet van de Egyptische marine in dit gebied. Nergens in het rapport wordt gesteld dat marineschepen direct worden ingezet bij gevechten.

Vraag 4

Is het juist dat de Nederlandse overheid bekend was met deze inzet, zoals in het HRW-rapport wordt gemeld, en door de landsadvocaat in een Kort Geding over wapenexportvergunningen aan Egypte is erkend? Deelt u daarom de conclusie dat het Nederlandse kabinet weet had van de inzet van een type Egyptisch fregat bij de ondersteuning van speciale Egyptische eenheden, die een schrikbewind in de Sinaï-woestijn voeren onder de noemer van terrorismebestrijding? Zo nee, hoe zijn dan de feiten?

Antwoord 4

Het ministerie is bekend met de rapportages van *Human Rights Watch* ten aanzien van het optreden van de Egyptische krijgsmacht in de Sinaï. Hoewel de marine volgens berichtgeving van de Egyptische krijgsmacht een ondersteunende rol heeft gespeeld bij de antiterrorisme operatie in de Sinaï, zijn er op basis van de door u genoemde rapportage van *Human Rights Watch* geen concrete aanwijzingen dat er een verband is tussen de transacties waarvoor door Nederland een exportvergunning is afgegeven en de mensenrechtenschendingen die volgens rapportage van *Human Rights Watch* hebben plaatsgevonden in de Sinaï. De Egyptische overheid heeft daarnaast legitieme veiligheidszorgen naar aanleiding van gewelddadigheden en terroristische aanslagen die worden uitgevoerd of voorbereid in de Noord-Sinaï regio, o.a. door de aan IS-gelieerde organisatie Wilayat Sinaï. Het kabinet hecht eraan dat bij dergelijke inzet proportionaliteit en respect voor mensenrechten in acht wordt genomen.

Vraag 5

Deelt u de conclusie van een expert van de Nederlandse Defensie Academie dat «het C3-systeem voor een leger is wat het zenuwstelsel is voor het lichaam. Een helikopter die vertrekt, een special forces-bootje dat een schip verlaat om aan land te gaan, via dit systeem zijn ze allemaal verbonden.»? Zo ja, wat is de betekenis van deze conclusie voor een wapenexportvergunning van dit systeem aan Egypte? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 5

Radar- en C3-systemen spelen een belangrijke rol in het functioneren van marineschepen op open zee en stellen de gebruiker in staat contact te leggen en onderhouden met verschillende andere militaire platformen. Dergelijke systemen zijn beschikbaar met verschillende capaciteiten. Het systeem waar

³ Egypt: Serious Abuses, War Crimes in North Sinai Army's Conduct Crushed, Alienated Local Residents, <https://www.hrw.org/news/2019/05/28/egypt-serious-abuses-war-crimes-north-sinai>

een exportvergunning voor is verleend wordt gebruikt voor het verbinden van schepen onderling, met als doel het delen van informatie over andere schepen, vliegtuigen en helikopters op en boven zee in het kader van *situational awareness*. Dit systeem is niet geschikt om militaire operaties op of boven land aan te sturen.

Aanvragen voor wapenexportvergunningen worden per geval getoetst aan de EU-wapenexportcriteria waarbij onder meer de aard van de uit te voeren goederen, de eindgebruiker en het beoogde eindgebruik worden beoordeeld. Zodoende kunnen er op basis van enkel algemene informatie over de capaciteiten van radar- en C3-systemen geen conclusies worden getrokken in relatie tot toekomstige vergunningaanvragen voor uitvoer van militaire goederen naar Egypte.

Vraag 6

Deelt u de conclusie dat – indien ook de Egyptische marine zich schuldig maakt aan mensenrechtenschendingen – de marine niet mag worden uitgezonderd van uitzonderingen op de beperkingen in het wapenexportbeleid die Nederland ten aanzien van Egypte heeft?⁴ Zo nee, waarom niet? Zo ja, welke consequenties heeft dat voor uw beleid?

Antwoord 6

Er is geen sprake van een uitzondering voor de Egyptische marine (noch voor een ander dienstonderdeel van de Egyptische krijgsmacht) binnen het Nederlandse wapenexportbeleid. Vergunningaanvragen worden per geval zorgvuldig getoetst aan de EU wapenexportcriteria waarbij ook de eindgebruiker, de aard van de goederen en het beoogde eindgebruik binnen de op dat moment bekende context tegen het licht worden gehouden. Hieruit volgt een totaalbeeld op basis waarvan een vergunning al dan niet wordt verleend. Voor het criterium waaronder de rol van de eindgebruiker ten aanzien van mensenrechten en internationaal humanitair recht wordt getoetst, geldt dat een vergunning wordt afgewezen wanneer er sprake is van een duidelijk risico dat de uit te voeren goederen gebruikt worden voor binnenlandse onderdrukking, schending van mensenrechten of het internationaal humanitair recht. Een dergelijk duidelijk risico is tot op heden niet geconstateerd ten aanzien van uitvoer ten behoeve van eindgebruik door de Egyptische marine.

Vraag 7

Is het juist dat de vergunninghouder inmiddels de goederen heeft uitgevoerd naar Egypte?⁵ Zo nee, bent u dan bereid alsnog de vergunning in te trekken?

Vraag 7

Het gebruik van de vergunning betreft bedrijfsvertrouwelijke informatie die conform de douanewetgeving niet openbaar mag worden verstrekt. Op het moment is er geen aanleiding om afgegeven vergunningen voor uitvoer naar Egypte in te trekken.

⁴ Kamerstuk 22 054, nr. 350 Motie Jasper van Dijk «van mening dat het onwenselijk is om de marine hiervan uit te zonderen, aangezien de marine deel uitmaakt van de Egyptische krijgsmacht; verzoekt de regering bij de toetsing van een wapenexportvergunning geen uitzonderingen te maken voor delen van de krijgsmacht,»

⁵ «De vergunning is op 10 juli 2020 afgegeven en heeft een geldigheidsduur van een jaar. De vergunninghouder bepaalt zelf wanneer er daadwerkelijk gebruik wordt gemaakt van de vergunning.» Zie uw antwoord op Kamervragen van het lid Van Ojik; Aanhangsel Handelingen, vergaderjaar 2019–2020, nr. 3787